

Utlåtande 2010:117 RI (Dnr 319-452/2010)

AB Fortum Värmes orättfärdiga fakturering av kommunen

Motion (2010:4) av Yildiz Kafkas (MP)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2010:4) av Yildiz Kafkas (MP) om ”AB Fortum Värmes orättfärdiga fakturering av kommunen” avslås.

Föredragande borgarrådet Sten Nordin anför följande.

Ärendet

Yildiz Kafkas (MP) har i en motion (2010:4) tagit upp frågan om AB Fortum Värme och dess fakturering av Stockholms stad. Motionären vill omförhandla stadens villkor då hon anser dem orättfärdiga genom att bolaget tar betalt av Stockholms stad för att bränna hushållens avfall och dessutom även tar betalt för att behandla verksamhetsavfallet.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och trafik- och renhållningsnämnden.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunfullmäktige beslutar att avslå motionen med anledning av att företagets prissättning är anpassat till utbud och efterfrågan.

Trafik- och renhållningsnämnden konstaterar att Stockholms stads avtal med Fortum Värme inneburit att staden haft en av de lägsta kostnaderna för avfallsbehandling i landet under hela avtalsperioden.

Mina synpunkter

Yildiz Kafkas skriver i sin motion att hon bland annat vill minska stadens utgifter för förbränningsverksamhet av avfall. Det avtal som Stockholms stad har med AB Fortum Värme har emellertid bidragit till att Stockholm haft en av de lägsta kostnaderna för avfallsbehandling i landet, under hela avtalsperioden.

Det är lovvärt av Yildiz Kafkas att vilja se över stadens kostnader, men då nuvarande avtal är så pass gynnsamt för Stockholm så anser jag att det är bättre att kvarstå vid det till dess att det går ut den 31 december 2014. Om det i den nya upphandlingen, vars förfrågningsunderlag redan har börjat tas fram, går att få ner kostnaderna ytterligare för stadens skattebetalare så är jag den första att vilja arbeta för det.

Bilaga

Motion (2010:4) av Yildiz Kafkas (MP) om AB Fortum Värmes orättfärdiga fakturering av kommunen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2010:4) av Yildiz Kafkas (MP) om ”AB Fortum Värmes orättfärdiga fakturering av kommunen” avslås.

Stockholm den 27 oktober 2010

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Ylva Tengblad

Reservation anfördes av *Emilia Hagberg* och *Stefan Nilsson* (båda MP) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att delvis bifalla motionen samt därutöver anför följande.

Avtalet mellan Stockholms stad och Fortum värme AB är märkligt. Stockholmarna betalar först för att Fortum Värme ska elda upp avfallet, därefter för den värme som eldningen av avfallet genererar och slutligen för att askan och slaggen från förbränningen ska tas omhand. Till saken hör att återvinningsbranschen vill få tillgång till stora delar av hushållsavfallet – främst papper, men även andra avfallsfraktioner. Man vill vidareförädla materialen och enligt affärsmässiga principer sälja det vidare.

Insamling av avfall för återvinning skulle kunna ge vinster, tillräckligt höga för att minska avfallsavgifterna för den enskilde avfallslämnaren, eller till och med göra den kostnadsneutral. I Californien i USA arbetar man med ett sådant zero-waste-koncept. Den enes avfall är den andres resurs och betingar ett ekonomiskt värde som det går att göra affärsuppgörelser om.

Stadens avfall ska ses som en resurs snarare än som en restprodukt och att avfallstaxan ska vara utformad så att den tydligare ger incitament för hushåll och företag att sortera ut förpackningar och matavfall. I första hand ska mängden avfall minimeras, i andra hand återanvändas, i tredje hand återvinnas och först i fjärde hand användas för energiutvinning, i linje med i EU:s avfallshierarki.

Vi anser att EU:s avfallshierarki bättre skulle uppfyllas, om Fortums förmånliga särställning på avfallsmarknaden upphörde och företaget i stället fick konkurrera om avfallet med andra intressenter på affärsmässiga grunder. Detta skulle bland annat gynna insamling av matavfall, där vårt mål är 70% och möjliggöra ökad produktion av biogas från Stockholm. Biogastillverkarna är några av de intressenter som är redo att förädla och sälja vidare sin del av stockholmarnas avfall.

ÄRENDET

Yildiz Kafkas (MP) har i en motion (2010:4) tagit upp frågan om AB Fortum Värme och dess fakturering av Stockholms stad. Motionären vill omförhandla stadens villkor då hon anser dem orättfärdiga genom att bolaget tar betalt av Stockholms stad för att bränna hushållens avfall och dessutom även tar betalt för att behandla verksamhetsavfallet.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och trafik- och renhållningsnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 12 april 2010 har i huvudsak följande lydelse.

AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad är ett holdingbolag till AB Fortum Värme som även det är samägt med Stockholm stad. Stockholms stad har 49,9 procent av rösterna i holdingbolaget och 9,9 procent av kapitalet. Företaget bedriver verksamhet inom fjärrvärme, fjärrkyla och stadsgas i Sverige samt annan därmed förenlig verksamhet.

Avseende den tidigare överenskommelsen om leverans av bränsle till Högdalenverket kan stadsledningskontoret konstatera att stadens dåvarande avfallsorganisation, SKAFAB, hade ett avtal med dåvarande Stockholm Energi AB. Det utgick ersättning för avfall som Högdalenverket producerade el och fjärrvärme för. Om avfallet bara destruerades fick SKAFAB betala för behandlingen.

Avtalet omförhandlades under slutet av 90-talet, vilket innebar att staden betalar AB Fortum Värme för behandling av levererad mängd hushållsavfall. Priset har successivt ändrats och från och med 2005 betalar staden marknadsmässigt för behandling av avfallet. Det finns en ersättningsklausul som innebär att när Högdalenverket säljer behandlingstjänster för hushållsavfall till andra kommuner så reduceras stadens kostnader. Avtalet gäller till och med den 31 december 2014. Avtalets konstruktion har inneburit att staden haft en av de lägsta kostnaderna för avfallsbehandling i landet.

I avtalet ingår också att staden ansvarar för den slagg och aska som uppkommer av den mängd hushållsavfall som levereras till Högdalenverket. Trafik- och renhållningsnämnden och AB Fortum Värme har gemensamt upphandlat mottagning och omhändertagande av slagg och aska. Enligt överenskommelse fakturerar entreprenören AB Fortum Värme som i sin tur fördelar och vidarefakturerar trafik- och renhållningsnämnden del av kostnaden som rör staden, utan några pålägg. Avfall renderar slagg

och aska i olika mängder beroende på vad som förbränns. Staden har i nuvarande avtal ansvaret för behandling av slagg och aska. Att fakturan kommer från AB Fortum Värme är en teknisk fråga enligt denna överenskommelse. Stadsledningskontoret ser ingen fördel med att ta bort överenskommelsen eller att få någon annan upphandlad mottagare än den AB Fortum Värme har. Två parter som gör en upphandling tillsammans väger tyngre än att var och en för sig upphandlar var sitt företag. Stordriftsfördelar finns med en sådan upphandling.

Arbetet pågår med att ta fram ett förfrågningsunderlag för att upphandla mottagning och behandling av hushållsavfall från staden som ska gälla från och med den 1 januari 2015.

AB Fortum Värme är ett självständigt bolag som agerar på en marknad och förhåller sig lika inför sina kunder. Även andra kommuner som anlitar företaget som till exempel Nacka kommun, får liknande villkor. Företaget måste anpassa sin verksamhet till krav som finns i EU-direktiv och andra lagar. Stadsledningskontoret har ingen anledning att betvivla företagets hållning till de lagar och regler som gäller. Företagets prissättning är anpassat till utbud och efterfrågan.

Stadsledningskontoret ser positivt på differentierad prissättning beroende på vilket avfall som hanteras då det finns ett större incitament att källsortera innan leverans till förbränningsanläggning.

Stockholm stad får genom sitt ekonomiska intresse i bolaget del av eventuell utdelning i AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholm stad.

Stadsledningskontoret föreslår därför, att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att avslå motion 2010:4 av Yildis Kafkas (MP).

Trafik- och renhållningsnämnden

Trafik- och renhållningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 18 maj 2010 att som svar på remissen överlämna kontorets utlåtande till kommunstyrelsen.

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 24 mars 2010 har i huvudsak följande lydelse.

AB Fortum Värme är ett Fortum-bolag samägt med Stockholms stad, som producerar och distribuerar el, värme, kyla och gas. En del av bolaget producerar fjärrvärme och elektricitet från hushållsavfall i Stockholms stad och stockholmsregionen i Högdalenverkets kraftvärmeanläggning.

Sedan slutet av 60-talet har Högdalenverket varit en behandlingsanläggning för stadens hushållsavfall. Under 80-talet och första delen 90-talet hade dåvarande avfallsorganisation i staden (SKAFAB) avtal med dåvarande Stockholm Energi AB. Detta avtal innebar att avfallsverksamheten fick ersättning för avfallet som levererades till anläggningen om Högdalenverket producerade el och fjärrvärme. Vid tidpunkter då

avfallet bara destruerades fick däremot avfallsverksamheten betala ersättning för behandlingen av den levererade mängden.

Avtalet omförhandlades under slutet av 90-talet så att nuvarande avtal innebär att avfallsverksamheten ersätter AB Fortum Värme för behandling av levererad mängd hushållsavfall. Det har inneburit en successiv prisförändring så att stadens avfallsverksamhet år 2005 skulle ersätta Högdalenverket marknadsmässigt för behandlingen. Avtalet innehåller också en ersättningsklausul som medför att när Högdalenverket säljer behandlingstjänster för hushållsavfall till andra kommuner så reduceras Stockholms stads ersättningsnivå. Avtalet är giltigt till och med den 31 december 2014. Avtalets konstruktion har inneburit att staden haft en av de lägsta kostnaderna för avfallsbehandling i landet under hela avtalsperioden.

I avtalet ingår också att avfallsverksamheten i Stockholm själv ansvarar för den slagg och aska som uppkommer av den mängd hushållsavfall som levereras till Högdalenverket. Genom en offentlig upphandling har Trafik- och renhållningsnämnden via Trafikkontoret/Avfall gemensamt med AB Fortum Värme upphandlat mottagning och omhändertagande av slagg och aska. Vid denna upphandling inkom två anbud som utvärderades i enlighet med det gemensamma förfrågningsunderlaget.

Vardera part i detta avtal ansvarar ekonomiskt gentemot den upphandlade mottagaren för sin del av behandlingen av slagg och aska. I det gemensamma avtalet har överenskommits att behandlaren fakturerar AB Fortum Värme kostnaderna för mottagning och omhändertagande av hela mängden. AB Fortum Värme fördelar och vidarefakturerar sedan Trafikkontoret/Avfall dess del utan några pålägg, det vill säga den verkliga kostnaden i enlighet med behandlingsavtalet.

Då nuvarande avtal mellan Trafik- och renhållningsnämnden och AB Fortum Värme upphör 31 december 2014 har Trafikkontoret påbörjat arbetet med att ta fram ett förfrågningsunderlag för att upphandla mottagning och behandling av hushållsavfall från Stockholms stad från och med 1 januari 2015.

Stockholms stad har i sin avfallsverksamhet den inriktning som beskrivs i EU:s avfallshierarki. Stadens nuvarande avfallsverksamhet uppfyller ur ett internationellt perspektiv stora delar av EU:s avfallshierarki och utvecklingen av avfallsverksamheten innebär ett fortsatt arbete med den inriktningen.

Trafikkontorets förslag

Trafik- och renhållningsnämnden överlämnar ovanstående redovisning som svar på remissen.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2010:4

2010:4

Motion av Yildiz Kafkas (mp) om AB Fortum Värmes orättfärdiga fakturering av kommunen

Dnr 319-452/2010

AB Fortum Värme är ett Fortum-bolag samägt med Stockholms stad. Fortum äger 90,1 procent av aktierna och Stockholm 9,9 procent. Dock har Stockholms kommun ett 50-procentigt inflytande och rätt till 50 procent av utdelningen av Värmebolaget. Bolaget producerar och distribuerar el, värme, kyla och gas.

Fortum Värme producerar el, värme och gas i följande verk:

- Hässelby värmekraftverk (el, värme)
- Akalla värmeverk (värme)
- Högdalenverket (el, värme)
- Hammarby värmekraftverk (el, värme, kyla)
- Brista värmekraftverk (el, värme), ligger i Märsta, Sigtuna kommun
- Värtaverket Hjorthagen (stadsgas)
- Värtaverket Hjorthagen (el, värme, kyla)

Fortum Värme äger också mindre så kallade spetsanläggningar som används vid stort energibehov, till exempel på vintern. Verksamhetens tyngdpunkt ligger i Stockholm och bolaget omsätter mellan 5 och 10 miljarder kronor. I övriga Norden ansvarar Fortum Heat för produktion och distribution av värme och kyla.

AB Fortum Värme tar bra betalt av Stockholms kommun för att bränna hushållens avfall. Som om det inte räcker tar AB Fortum betalt från Stockholms kommun även för att behandla sitt eget verksamhetsavfall, vilket Stockholms kommun inte har protesterat emot. Troligen för att man har 50 procent inflytande och har rätt till 50 procent utdelning av vinsten. Även om hälften av vinsten delas ut till kommunen är det ett allvarligt åsidosättande av sitt ansvar

för att följa lagar och förordningar inom avfallsområdet och ett försvårande av att uppnå miljömålen t.ex. för naturresurshushållning, klimat m.m. Värmeverkets vinstintresse och ökade efterfråga för hushållens avfall sätter press på förbränning av avfall, bromsar utbyggnad av en modern infrastruktur för källsortering och förhindrar arbetet med att uppnå ett hållbart och resurssnålt samhälle. Det ska inte kommunen vara delaktig i.

Att Fortum Värme, utöver förbränning av hushållens avfall för att tjäna pengar genom att sälja värme och el dessutom tar betalt på miljontals kronor för att "behandla" slagg och aska som uppkommer i sin förbränningsanläggning i Högdalenverket är lagvidrigt, eftersom slagg och aska efter konvertering av hushållsavfallet är Fortum Värmes eget verksamhetsavfall som därför hamnar utanför kommunens betalningsansvar. Slagg och aska som uppkommer i Högdalenverkets egen verksamhet är klassat som verksamhetsavfall, även om hushållsavfallet från kommunen utgör ursprunget.

Det intressanta i sammanhanget är att kommunen, fram till år 2002 hade fått betalt för att leverera "bränsle" åt Högdalenverket. Detta har sedan avtalats bort och hanteringen av hushållsavfallet getts nya benämningar, nämligen:

1. "bränslet", d.v.s. hushållens avfall som kommunen vid leverans till Högdalenverket tidigare fått betalt för, ändrades till "förbränningstjänst" som verket numera får betalt av kommunen för

2. fraktionen "slag och aska" som genom förbränning i Högdalenverket av kommunens hushållsavfall omvandlas till verkets verksamhetsavfall (avfall som uppstår vid ett affärsdrivande företags egen verksamhet), ges numera en annan innebörd; en tjänst värmeverket gör åt kommunen, vilken kommunen är skyldig att betala för.

På det sättet tjänar Högdalenverket/Fortum Värme flera gånger om på att bränna hushållsavfallet, genom att

1. få gratis bränsle (avfall) för sin affärsverksamhet
2. få betalt för att ta emot avfallet (bränslet)
3. få betalt för att "behandla" bränslets biprodukt (verksamhetsavfallet)
4. sälja värmen och elen efter förbränning

Förbränningen av avfallet i Högdalenverket utgör en av de absolut största utgifterna för kommunens renhållningsverksamhet. Det är inte motiverat att efter Högdalenverkets övertagande av avfallet för behandling d.v.s. förbränning ska kommunen fortfarande stå för kostnaderna för hantering av slagg och aska som dessutom är orimligt höga. Att ta betalt för behandling av sitt eget avfall är lagstridig.

Med anledning av det ovan anförda yrkar jag att

1. Kommunfullmäktige ger trafik- och renhållningsnämnden i uppdrag att skyndsamt redovisa anledningen till denna lagstridiga överenskommelse med Högdalenverket.
2. Kommunfullmäktige ger Stockholms kommuns representanter i AB Fortum Värmes styrelse i uppdrag att begära ändring av bolagsordningen för att verksamheten bättre ska anpassas till krav som finns i EU-direktiven om bl.a. avfallshierarkin, miljöbalken och avfallsförordningen rörande naturresurshushållning, klassning av avfallssorter och ansvar för hantering av verksamhetsavfall.
3. Kommunfullmäktige ger Stockholms kommuns representanter i AB Fortum Värmes styrelse i uppdrag att begära omförhandling av avtalet mellan Stockholms stad och AB Fortum Värme i syfte att bl.a. minska stadens utgifter för förbränningsverksamhet och helt ta bort betalningen för behandling av slagg och aska.

Stockholm den 22 februari 2010

Yildiz Kafkas